

ФАРМІРАВАННЕ ФУНКЦЫЯНАЛЬнай ГРАМАТНАСЦІ Ў ПАЧАТКОВАЙ ШКОЛЕ

Савіч Юлія Юр'ўна

УА “Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А.С. Пушкіна”

Апошнія даследаванні паказваюць, што ў вучняў пачатковых класаў недастаткова развіта вуснае і пісьмовае маўленне. Сёння на першы план нараду з агульнай граматычнасцю (у гэтае паняцце ўваходзіць засваенне сістэмы ведаў, уменняў і навыкаў, якія складаюць інструментальную аснову кампетэнцыі вучняў) выступае фарміраванне ўмення вучыцца як кампетэнцыі, якая забяспечвае авалоданне новымі кампетэнцыямі; уключэнне зместу навучання ў кантэкст вырашэння важных жыццёвых задач, а таксама асобнае, сацыяльнае, пазнавальнае і камунікатыўнае развіццё, што абумоўлена змяненнем агульнай парадыгмы адукацыі.

Агульнавучэбныя ўменні (ключавыя кампетэнцыі) развіваюцца ў час навучання ўсім прадметам на ўзроўні, які даступны вучням адпаведнай узроставай групы, і падзяляюцца на тры віды: 1) арганізацыйныя ўменні (кампетэнцыі асобнага самаўдасканалення, ці рэгулятыўныя дзеянні); 2) інтэлектуальныя ўменні (вучэбна-пазнавальныя, інфармацыйныя, вартасна-сэнсавыя кампетэнцыі і пазнавальныя ўніверсальныя дзеянні); 3) камунікатыўныя ўменні (агульнакультурныя, камунікатыўныя, сацыяльна-працоўныя кампетэнцыі, ці камунікатыўныя дзеянні).

Кампетэнтнасны падыход не адмаўляе значэння ведаў, але ён акцэнтуюе ўвагу на здольнасці выкарыстоўваць атрыманыя веды. Пад ключавымі кампетэнтнасцямі, якія прымяняюцца ў школьнай адукацыі, разумеюцца здольнасць у розных сітуацыях вырашаць актуальныя для вучняў задачы і праблемы. Фарміраванню гэтых ключавых кампетэнтнасцей садзейнічае таксама сістэмна-дзейнасны падыход, які раскрывае асноўныя псіхалагічныя заканамернасці працэсу навучання і выхавання, структуру навучальнай дзейнасці вучняў з улікам агульных заканамернасцей развіцця вучняў пачатковых класаў.

Сутнасць функцыянальнай граматычнасці заключаецца ў здольнасці асобы самастойна ажыццяўляць вучэбную дзейнасць і прымяняць набытыя веды, уменні і навыкі для вырашэння жыццёвых задач у разнастайных сферах дзейнасці, зносінах і сацыяльных адносінах. Складальнікамі функцыянальнай граматычнасці з'яўляюцца ўменні (ключавыя кампетэнцыі ці ўніверсальныя вучэбныя дзеянні) пэўнага тыпу, заснаваныя на трывалых ведах, а менавіта: арганізацыйныя, інтэлектуальныя і камунікатыўныя. Гэтыя ўменні могуць быць атрыманы вучнямі пры ўмовах, калі 1) навучанне носіць дзейнасны характар; 2) вучэбны працэс арыентаваны на

развіццё самастойнасці і адказнасці вучня за вынікі сваёй дзейнасці; прадастаўляецца магчымасць для набыцця вопыту дасягнення мэты; правілы атэстацыі адрозніваюцца дакладнасцю і яснасцю і зразумелы ўсім удзельнікам вучэбнага працэсу; 3) выкарыстоўваюцца прадуктыўныя формы групавой працы.

Ва ўмовах развіцця грамадства традыцыйная элементарная граматынасць становіцца недастатковай для сучаснага чалавека. Асноўнай задачай навучання на сённяшні час з'яўляецца фарміраванне ў вучняў пачатковых класаў функцыянальнай граматынасці. Выяўлена, што прадумовай развіцця кампетэнтнасці з'яўляецца наяўнасць пэўнага ўзроўню функцыянальнай граматынасці, аснову якой складае ўменне ставіць і змяняць мэты і задачы сваёй дзейнасці, планаваць, ажыццяўляць яе кантроль і ацэнку, узаемадзейнічаць з настаўнікамі і аднагодкамі ў вучэбным працэсе, дзейнічаць у розных жыццёвых сітуацыях.

Развіццё функцыянальнай граматынасці заснавана, перш за ўсё, на засваенні прадметных ведаў, паняццяў, вядучых ідэй. У вопытна-педагагічнай рабоце неабходна арыентавацца на прадметныя вынікі асваення змястоўнай лініі пачатковай моўнай адукацыі: пазітыўныя адносіны да правільнай вуснай і пісьмовай мовы як паказчыку агульнай культуры і грамадзянскай пазіцыі вучня; авалодванне першапачатковымі ўяўленнямі пра нормы беларускай мовы і правілы моўнага этыкету і ўменне выкарыстоўваць веды для вырашэння пазнавальных рэгулятыўных і камунікатыўных задач.